Samorząd
Województwa Opolskiego

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU
Obserwatorium Integracji Społecznej
45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C
TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259

Opole, 28 czerwca 2011 r.

OIS.4011-3-5/11

System wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie w województwie opolskim – stan aktualny i docelowy do 2025 r.

Domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych oraz środowiskowe domy samopomocy dla zburzonych psychicznie

Wszelkie wykorzystanie opracowania w całości lub w części, w tym zamieszczonych danych statystycznych, dozwolone wyłącznie z podaniem źródła

Opole, czerwiec 2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
koordynacja na rzecz aktywnej integracji
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

1. Założenia badawcze ……..…….. 3
   - 1.1 *Średnie tempo zmian* zjawiska w czasie …….…… 3
   - 1.2 Osoby leczone z powodu zaburzeń psychicznych w Polsce i woj. opolskim ……. 4
   - 1.3 Założenia badawcze do oszacowania liczby osób zaburzonych psychicznie w woj. opolskim do 2025 r. …….…… 6
2. Potrzeby w zakresie całodobowej opieki dla osób przewlekle psychicznie chorych w domach pomocy społecznej w woj. opolskim …….…… 9
   - 2.1 Liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010 …….…… 9
   - 2.2 Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010 …… 11
   - 2.3 Średni czas oczekiwania na umieszczenie osoby w DPS …….….. 12
   - 2.4 Domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim w czerwcu 2011 r. ……..……. 13
   - 2.5 Przewidywana liczba osób przewlekle psychicznie chorych, które do 2025 r. wymagać będą opieki w domach pomocy społecznej – wg powiatów woj. opolskiego ……. 15
3. Potrzeby w zakresie usług świadczonych przez środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim ……..…….. 18
   - 3.1 Środowiskowe domy samopomocy w czerwcu 2011 r. …… 18
   - 3.2 Liczba osób kierowanych do środowiskowych domów samopomocy w latach 2008-2011 …… 20
   - 3.3 Przewidywana liczba osób wymagających wsparcia w formie usług świadczonych w ŚDS-ach do 2025 r. ……..… 21
     - 3.3.1 ŚDS –y typu A przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych ……. 22
     - 3.3.2 ŚDS-y typu B przeznaczone dla osób upośledzonych umysłowo ……. 23
     - 3.3.3 ŚDS-y typu C przeznaczone dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych …… 24
     - 3.3.4 ŚDS-y dla osób zaburzonych psychicznie w 2025 r. – przewidywana łączna liczba placówek typu A, B i C …… 25
4. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania jako element systemu wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie …… 28
5. Wnioski …… 29

1. Założenia badawcze

1.1 *Średnie tempo zmian* zjawiska w czasie

Analizę dynamiki zjawiska masowego, jakim jest liczba osób zaburzonych psychicznie wymagających wsparcia w instytucjach pomocy społecznej woj. opolskiego do 2025 r., przeprowadzono na podstawie szeregów czasowych – wskaźników dynamiki, tj.: indeksów podstawowych i łańcuchowych. Pozwalają one na ocenę zmian badanego zjawiska między dwoma wyróżnionymi okresami.

Do oceny zmian zjawiska w całym okresie objętym obserwacją obliczono *średnie tempo zmian*, przy wykorzystaniu średniej geometrycznej, która w przypadku krótkiego okresu obserwacji (lata 2003-2007) jest najbardziej właściwym narzędziem tego badania. [1]

W celu obliczenia średniej geometrycznej wykorzystano trzy możliwe źródła informacji liczbowych:

a) ciąg indeksów łańcuchowych: $i_{t/t-1}$, dla t= 1,……n;

b) poziom zjawiska z pierwszego (y_1) i ostatniego (y_n) okresu badania;

c) indeks jednopodstawowy $i_{n/1}$.

Średnie roczne tempo zmian badanego zjawiska otrzymuje się odejmując od średniej geometrycznej liczbę jeden, a wynik najczęściej interpretuje się w procentach. [2]

Indeksy łańcuchowe wykorzystano przy obliczaniu liczby osób zaburzonych psychicznie wymagających wsparcia - z roku na rok, w całym okresie obserwacji, tj.: w latach 2011-2025. Natomiast indeksy podstawowe zastosowano przy ustaleniu średniego tempa wzrostu liczby osób zaburzonych psychicznie w latach 2003-2007.

[1] M. Sobczyk, *Statystyka*, PWN 2004, s. 307-316

[2] I. Kasperowicz – Ruka, *Materiały pomocnicze do studiowania statystyki*, SGH 2001, s. 25-26.

1.2 Osoby leczone z powodu zaburzeń psychicznych w Polsce i woj. opolskim

Z analizy materiału o aktualnym stanie psychiatrycznej opieki zdrowotnej w Polsce, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (Dz. U. nr 24 poz. 128), wynika, że:

- ✓ w ciągu 18 lat, tj. w latach 1990 – 2007, wskaźnik rejestrowanego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych wzrósł w opiece ambulatoryjnej o 119%; [3]

Tabela 1. Leczeni ambulatoryjnie z powodu zaburzeń psychicznych w Polsce w latach 1990 – 2007

Leczeni z powodu zaburzeń psychicznych - opieka ambulatoryjna (doraźna) w latach 1990-2007							
Rozpoznanie	Rok					Zmiana wskaźnika w % 1990/2007	Zmiana wskaźnika w % 2005/2007
	1990	1995	2000	2005	2007		
Liczba bezwzględna - ogółem	620 910	727 314	948 838	1 395 712	1 361 223	↑ **119**	**2** ↓
Wskaźnik na 100 tys. ludności	1 629	1 885	2 455	3 657	3 571		

- ✓ w latach 2005-2007 zaobserwowano nieznaczny spadek osób leczonych ambulatoryjnie (o 2%), jednak był on raczej efektem zmniejszenia się liczby pacjentów rejestrujących się po raz pierwszy, niż spadku liczby pacjentów leczonych w poprzednich latach; [4]

Wykres 1. Średnioroczne tempo wzrostu osób leczonych ambulatoryjnie z powodu zaburzeń psychicznych w Polsce w latach 1990-2007

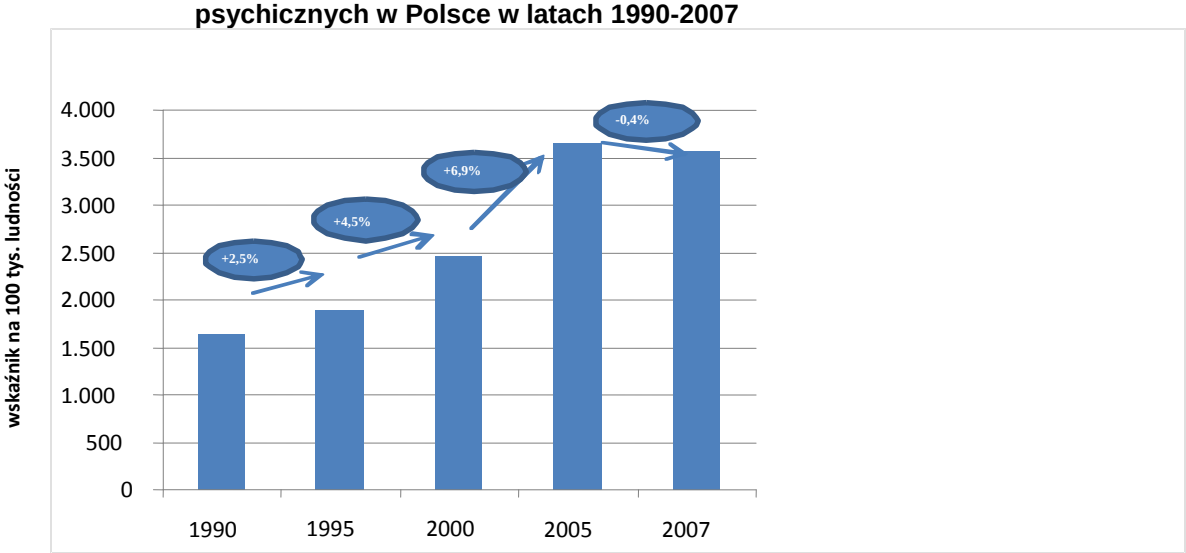

[3] W analizie wzięto pod uwagę osoby leczone ambulatoryjnie, uznając, że jest to najszersza grupa osób wykazująca różnego typu zaburzenia psychiczne.

[4] Wg *Harmonogramu realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego* – załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Zdrowia Psychicznego (Dz. U. z 2010 r. Nr 24, poz. 128)

- ✓ **średnioroczne tempo wzrostu liczby osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych** w latach 1990-2007 **wyniosło 4%**, co wynikało ze wzrostu liczby tych osób w latach 1995-2000 (wzrost średniorocznego wskaźnika o 4,5%) i 2000-2005 (6,9%). Natomiast w latach 2005-2007 odnotowano spadek leczonych z powodu zaburzeń psychicznych w Polsce o 0,4% (wykres 1).

Uwzględniając systematyczny od 1990 r. wzrost liczby osób leczonych ambulatoryjnie [5], a także jego niewielki spadek w latach 2005-2007 (przy braku danych z lat 2008-2010) - do oszacowania liczby osób wymagających pomocy z powodu zaburzeń psychicznych do 2025 r. przyjęto dane z lat 2003 - 2007. Posłużyły one do obliczenia średniorocznego tempa wzrostu osób zaburzonych psychicznie w woj. opolskim (tabela 2).

Tabela 2. Leczeni w opiece ambulatoryjnej z powodu zaburzeń psychicznych w 2003 - 2007 wg województw

Województwo	Zaburzenia psychiczne w opiece ambulatoryjnej wg województw			Średnioroczne tempo wzrostu liczby zaburzonych psychicznie %
	2003	2007	% 2007/2003	
	wskaźnik na 100 tys. ludności			
dolnośląskie	3 648,1	4 033,3	*111*	
kujawsko-pomorskie	4 607,0	4 265,1	*93*	
lubelskie	3 357,4	3 668,0	*109*	
lubuskie	3 849,6	3 841,5	*100*	
łódzkie	3 230,8	3 294,0	*102*	
małopolskie	4 151,5	3 914,3	*94*	
mazowieckie	2 737,2	3 313,6	*121*	
opolskie	**2 381,3**	**2 672,3**	***112***	**2,3%**
podkarpackie	4 348,7	3 440,9	*79*	
podlaskie	2 392,1	3 192,6	*133*	
pomorskie	3 715,3	4 187,9	*113*	
śląskie	3 322,3	3 712,0	*112*	
świętokrzyskie	3 204,1	4 517,5	*141*	
warmińsko-mazurskie	2 843,9	2 963,6	*104*	
wielkopolskie	3 276,3	3 236,6	*99*	
zachodniopomorskie	2 424,1	2 453,8	*101*	
Polska	**3 375,8**	**3 571,3**	***106***	**1,1%**

[5] Już w 1996r. – w badaniu przeprowadzonym przez Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej w Opolu, sygnalizowano konieczność zwiększenia liczby domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych, zwłaszcza dla chorych na Alzheimera.

Wykres 2. Średnioroczne tempo wzrostu osób zaburzonych psychicznie w opiece ambulatoryjnej w Polsce i woj. opolskim w latach 2003 - 2007

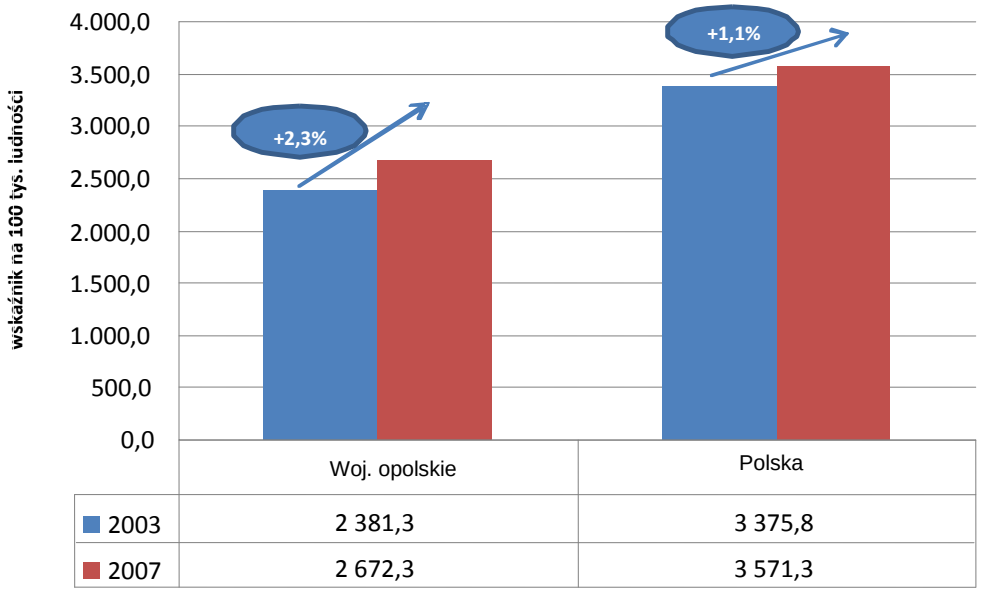

Średnioroczne tempo wzrostu liczby osób z zaburzeniami psychicznymi leczonych ambulatoryjnie w latach 2003 - 2007 **wynosiło w Polsce 1,1%.** Natomiast **w woj. opolskiego było wyższe i wynosiło 2,3%.**

1.3 Założenia badawcze do oszacowania liczby osób zaburzonych psychicznie w woj. opolskim do 2025 r.

Do oszacowania liczby osób zaburzonych psychicznie, które wymagają pomocy instytucjonalnej w latach 2011-2025 w woj. opolskim, przyjęto następujące założenia:

1) podstawą obliczeń jest wskaźnik średniorocznego tempa wzrostu liczby tych osób w latach 2003 - 2007 w województwie - wynoszący 2,3%;
2) obliczeń dokonano przy uwzględnieniu zmian wynikających ze spadku liczby ludności (woj. opolskie należy do regionów, gdzie liczba ludności systematycznie maleje, a wskaźniki dzietności i przyrostu naturalnego są najniższe w kraju). Stąd wykorzystane dane bazowe określają wskaźnik liczby zaburzonych psychicznie przypadających na każde 100 tys. ludności regionu, co pozwala na uwzględnienie tej tendencji w badaniu;

3) w badaniu nie uwzględniono aktualnej liczby miejsc w domach pomocy społecznej, ponieważ ich obecny stan jest efektem możliwości organizacyjnych i finansowych systemu. Ustalenie potrzeb w oparciu o tendencję dotyczącą liczby osób skierowanych do takich DPS-ów również nie jest miarodajne, gdyż także świadczy o zasobach prawnych, finansowych i organizacyjnych systemu (np. w latach 2009-2010 gminy nie mogły kierować osób do domów pomocy społecznej z uwagi na trwający w tym czasie proces standaryzacji tych jednostek i konieczność uzyskania zezwolenia wojewody na ich prowadzenie);
4) nie uwzględniono również zjawiska zwalniania miejsc w domach pomocy społecznej, z uwagi na to, że wolne miejsca w tych placówkach powstają głównie z powodu śmierci pensjonariuszy (rzadkie są przypadki rezygnacji z pobytu lub przeniesienia osoby do innego Domu). Jednocześnie z analiz o strukturze wieku pensjonariuszy wynika, że średnia wieku mieszkańców tych placówek systematycznie maleje [6], a wiek osób aktualnie przyjmowanych do domów jest coraz niższy - 62% z nich nie przekroczyło 60 roku życia, a tylko 19% stanowią osoby w wieku pow. 71 lat. [7] Ponadto – biorąc pod uwagę wydłużanie się dalszego trwania życia ludności Polski (wskaźnik ten dla woj. opolskiego jest wyższy niż średnia w kraju) oraz wiek mieszkańców domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych, należy założyć, że przewidywana liczba zwalnianych miejsc w tych placówkach będzie w najbliższych 15 latach niewielka;

Tabela 3. Struktura wieku mieszkańców DPS dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim w czerwcu 2011 r.

Liczba mieszkańców	Struktura wieku mieszkańców domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych woj. opolskiego							
	Razem	w tym w wieku						
		20-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	pow.80
Ogółem	**748**	**22**	**59**	**132**	**244**	**142**	**123**	**26**
%	***100***	***3***	***8***	***18***	***33***	***19***	***16***	***3***
z tego:								
kobiety	311	7	17	42	85	73	67	20
%	***100***	***2***	***6***	***14***	***27***	***23***	***22***	***6***
mężczyźni	437	15	42	90	159	69	56	6
%	***100***	***3***	***10***	***21***	***36***	***16***	***13***	***1***

[6] rozpoznanie tego zjawiska wymaga odrębnych, bardziej szczegółowych badań.
[7] Informacje o strukturze wieku mieszkańców domów pomocy społecznej zebrano na podstawie informacji uzyskanych z tych instytucji w czerwcu 2011 r.

5) w przypadku przewidywanej liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy, uznano iż należy uwzględnić wielkość potrzeb, które określili kierownicy ośrodków pomocy społecznej województwa do 2015 r., ponieważ wg opinii zawodowych służb socjalnych aktualna liczba miejsc w ŚDS-ach jest dalece niewystarczająca. [8]

Podsumowując, do ustalenia przewidywanej w 2025 r. liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, wymagających całodobowej opieki w domach pomocy społecznej oraz wsparcia w środowiskowych domach samopomocy, przyjęto:

- tendencję, która wystąpiła w zakresie rozpoznania zaburzeń psychicznych w opiece ambulatoryjnej w woj. opolskim w latach 2003-2007, ustaloną na podstawie wskaźnika *średniorocznego tempa wzrostu* (2,3%);
- liczbę osób skierowanych do DPS dla przewlekle psychicznie chorych i oczekujących na umieszczenie w tych placówkach, wg stanu na koniec 2010 r.;
- liczbę miejsc w środowiskowych domach samopomocy woj. opolskiego, która winna powstać do 2015 r. - według opinii kierowników OPS-ów;

Ponadto – na podstawie badania ankietowego pracowników pomocy społecznej woj. opolskiego ustalono, że:

→ w opinii badanych nie należy tworzyć ŚDS-ów o charakterze powiatowym, natomiast niezbędna jest rozbudowa bazy środowiskowych domów samopomocy w gminach,

→ należy tworzyć dodatkowe domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w powiatach. Natomiast nie jest konieczne uruchamianie takich placówek w gminie (wyjątek stanowi Miasto Opole, pełniące funkcję powiatu grodzkiego, gdzie niezbędne jest utworzenie co najmniej dwóch takich placówek).

[8] Badanie ankietowe wśród dyrektorów i kierowników ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego, w sprawie docelowej sieci domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych i środowiskowych domów samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie, przeprowadziło Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu w maju 2011 r.

2. Potrzeby w zakresie całodobowej opieki dla osób przewlekle psychicznie chorych w domach pomocy społecznej w woj. opolskim

2.1 Liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010

W latach 2008-2010 do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim skierowano ogółem 177 mieszkańców województwa, z tego:

- w 2008 r. – 76 osób,
- w 2009 r. – 47 osób,
- w 2010 r. – 54 osoby.

Zdecydowana większość osób (95%) skierowana została do DPS-ów funkcjonujących na terenie województwa, a tylko 9 osób otrzymało decyzje kierujące do placówek poza woj. opolskim.

W latach 2009-2010, z uwagi na konieczność dostosowania domów pomocy społecznej do wymogów standaryzacji, spadła liczba osób kierowanych do w tych placówek (w porównaniu do 2008 r. było to mniej o 29 osób w 2009 r. i 22 osoby w 2010 r.).

Na koniec 2010 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało 26 osób przewlekle psychicznie chorych (cześć osób w okresie oczekiwania zmarło lub zrezygnowało z pobytu, część pozostała w rodzinie, przy zapewnieniu przez Ośrodek Pomocy Społecznej innej formy pomocy, np. specjalistycznych usług opiekuńczych udzielanych w miejscu zamieszkania).

W związku z powyższym, nie można wskazać żadnej tendencji lub prawidłowości w zakresie liczby osób kierowanych do DPS dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010. Można jedynie określić średnią liczbę osób kierowanych do DPS w tych latach na ok. 60 osób[9].

Najwięcej osób skierowanych do DPS dla przewlekle psychicznie chorych zanotowano w powiatach: Opole Miasto - 17 osób, kędzierzyńsko-kozielskim – 11 osób oraz nyskim – 9 osób.

[9] Liczba osób kierowanych do domów pomocy społecznej i w nich umieszczonych różni się (umieszczono więcej osób niż skierowano), ponieważ cześć umieszczonych osób miała decyzje kierujące sprzed roku 2008 lub pochodziła spoza woj. opolskiego.

Tabela 4. Liczba osób skierowanych do DPS-ów dla przewlekle psychicznie chorych oraz liczba oczekujących na umieszczenie w tych placówkach wg stanu na 31.12.2010 r.

	Powiat	Liczba osób skierowanych przez gminy woj. opolskiego do DPS dla przewlekle psychicznie chorych												Liczba oczekujących na koniec 2010 r.	RAZEM potrzeby na koniec 2010 r. (skierowani oraz oczekujący na umieszczenie w 2010 r.)	Przewidywana liczba skierowań w 2011 r.
		w powiecie			w innym powiecie			poza województwem			**Razem**					
		2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	**2008**	**2009**	**2010**			
1	brzeski	0	0	0	6	4	1	0	0	0	**6**	**4**	**1**	**0**	**1**	3
2	głubczycki	7	2	3	1	0	0	0	0	0	**8**	**2**	**3**	**3**	**6**	7
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	0	0	3	7	9	0	0	1	**3**	**7**	**10**	**1**	**11**	9
4	kluczborski	0	1	0	6	3	3	1	0	0	**7**	**4**	**3**	**2**	**5**	5
5	krapkowicki	0	0	0	7	3	2	0	0	1	**7**	**3**	**3**	**0**	**3**	4
6	namysłowski	0	0	0	3	1	6	0	0	1	**3**	**1**	**7**	**1**	**8**	9
7	nyski	3	0	0	5	4	7	1	0	0	**9**	**4**	**7**	**2**	**9**	15
8	oleski	0	0	0	1	2	2	1	1	2	**2**	**3**	**4**	**2**	**6**	11
9	Opole Miasto	0	0	0	17	8	7	0	0	0	**17**	**8**	**7**	**10**	**17**	12
10	opolski	0	0	0	3	3	5	0	0	0	**3**	**3**	**5**	**0**	**5**	14
11	prudnicki	5	4	2	4	1	1	0	0	0	**9**	**5**	**3**	**3**	**6**	7
12	strzelecki	0	0	0	2	3	1	0	0	0	**2**	**3**	**1**	**2**	**3**	7
RAZEM		**15**	**7**	**5**	**58**	**39**	**44**	**3**	**1**	**5**	**76**	**47**	**54**	**26**	**80**	**103**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI
koordynacja na rzecz aktywnej integracji
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2.2 Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010

W latach 2008-2010 w DPS-ach dla przewlekle psychicznie chorych umieszczono łącznie 139 osób, w tym:

- ✓ 133 osoby (96%) umieszczono w domach na terenie woj. opolskiego;
- ✓ 6 osób (4%) umieszczono poza województwem.

Liczba umieszczonych była największa w 2008 r. (59 osób), a najmniejsza w 2009 r. (35 osób). W 2010 r. umieszczono 45 osób, a wzrost tej liczby wynikał z zakończenia procesu standaryzacji w domach pomocy społecznej i uzyskania zezwolenia Wojewody na prowadzenie placówek.

Najwięcej umieszczonych pochodziło z Miasta Opola – 22 osoby, najmniej z powiatu oleskiego – 4 osoby.

Tabela 5. Liczba mieszkańców woj. opolskiego umieszczonych w DPS-ach dla przewlekle psychicznie chorych w latach 2008-2010

Powiat		Liczba mieszkańców gminy umieszczonych w DPS dla przewlekle chorych psychicznie w latach 2008-2010												Łączna liczba umieszczonych
		w powiecie			w innym powiecie			poza województwem			**Razem**			
		2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	**2008**	**2009**	**2010**	
1	brzeski	0	0	0	6	2	2	0	0	0	6	2	2	**10**
2	głubczycki	6	1	4	0	1	0	0	0	0	6	2	4	**12**
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	0	0	3	6	4	0	0	1	3	6	5	**14**
4	kluczborski	0	0	1	7	2	2	0	0	0	7	2	3	**12**
5	krapkowicki	0	0	0	6	4	1	0	0	1	6	4	2	**12**
6	namysłowski	0	0	0	3	1	4	0	0	1	3	1	5	**9**
7	nyski	3	0	0	3	3	5	0	0	1	6	3	6	**15**
8	oleski	0	0	0	0	0	2	1	0	1	1	0	3	**4**
9	Opole Miasto	0	0	0	11	5	6	0	0	0	11	5	6	**22**
10	opolski	0	0	0	2	2	5	0	0	0	2	2	5	**9**
11	prudnicki	4	2	3	3	2	1	0	0	0	7	4	4	**15**
12	strzelecki	0	0	0	1	4	0	0	0	0	1	4	0	**5**
RAZEM		**13**	**3**	**8**	**45**	**32**	**32**	**1**	**0**	**5**	**59**	**35**	**45**	**139**

Z informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego wynika, że w 2011 r. liczba osób, która zostanie skierowana do DPS dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim wyniesie 103, a przewidywana liczba osób umieszonych – 139 (liczba osób umieszczonych jest większa z uwagi na zakończony proces standaryzacji w DPS-ach).

Najwięcej umieszczonych osób pochodzić będzie z Opola Miasta – 22 osoby oraz powiatów: nyskiego i prudnickiego – po 15 osób, a także kędzierzyńsko-kozielskiego – 14 osób.

2.3 Średni okres oczekiwania na umieszczenie osoby w DPS

Średni okres oczekiwania na umieszczenie osób w domu pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w 2008r. wynosił 9,5 miesiąca, a w 2011r. wynosi 10 miesięcy. Najwyższy średni okres oczekiwania zanotowano w 2009r. - prawie 12 miesięcy.

Spośród powiatów województwa najdłuższy czas oczekiwania występuje obecnie w:

- ✓ powiecie oleskim – 28 miesięcy;
- ✓ Opolu Mieście – 24 miesiące;
- ✓ powiecie krapkowickim – 12 miesięcy.

Nie czekają na umieszczenie mieszkańcy powiatów brzeskiego i kędzierzyńsko-kozielskiego, a mieszkańcy powiatu strzeleckiego umieszczani są w DPS średnio po 4 miesiącach.

Tabela 6. Średni okres oczekiwania na umieszczenie w DPS dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim w latach 2008-2011

POWIAT		Średni okres oczekiwania na umieszczenie w miesiącach			
		2008	2009	2010	2011
1	Brzeski	4,7	17,5	2,0	0,0
2	głubczycki	8,0	6,7	6,0	7,0
3	kędzierzyńsko-kozielski	12,0	3,5	1,0	0,0
4	kluczborski	5,5	7,3	4,8	9,0
5	krapkowicki	2,0	11,5	12,0	12,0
6	namysłowski	3,5	3,0	6,5	5,5
7	Nyski	9,3	3,4	3,0	8,0
8	Oleski	0,0	43,0	25,0	28,0
9	Opole Miasto	36,0	36,0	36,0	24,0
10	Opolski	13,0	7,0	8,0	4,0
11	prudnicki	10,1	10,3	6,0	8,0
12	strzelecki	12,0	4,0	18,0	4,0
RAZEM		**9,5**	**11,9**	**9,0**	**10,0**

Jak wynika z informacji Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego – w kwietniu liczba wolnych miejsc wynosiła 32, a na miejsce oczekiwało 37 osób. Obecnie osoby te są systematycznie umieszczane, co w istotny sposób wpływa na skrócenie czasu oczekiwania na miejsce w tych Domach.

2.4 Domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim w czerwcu 2011 r.

Obecnie w woj. opolskim funkcjonują 3 Domy Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, które mają łącznie 748 miejsc. Są to:

1) DPS w Klisinie (na ogółem 631 miejsc), w tym:
   w Klisinie (126 miejsc) oraz 5 filiach:
   - Dzbańce (190 miejsc);
   - Bliszczyce (81);
   - Branice (83);
   - Boboluszki (76);
   - Radynia (75).
2) DPS w Nysie na 55 miejsca,
3) DPS – Ośrodek Rehabilitacji i Opieki Psychiatrycznej w Racławicach Śląskich na 62 miejsca.

Wszystkie placówki posiadają bezterminowe zezwolenie Wojewody Opolskiego na prowadzenie domu pomocy społecznej tego typu, co oznacza, że osiągnęły wymagany standard podstawowych usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających.

W 2011 r. liczba miejsc w tych placówkach wzrosła o 95 (14%), a wszystkie domy tego typu w powiecie głubczyckim połączono w jedną placówkę, tj. DPS w Klisinie wraz z filiami (wcześniej były to 3 Domy).

Obecnie brak osób oczekujących na umieszczenie w DPS dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim, a wśród pensjonariuszy wzrasta liczba mieszkańców innych województw. [10]

[10] Wg informacji przekazanej z Wydziału Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu w czerwcu 2011 r.

Mapa 1. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj opolskim w czerwcu 2011 r.

Razem 3 Domy pomocy społecznej (748 miejsc)

▲	**DPS dla przewlekle psychicznie chorych**
▲	**Filia DPS w Klisinie dla przewlekle psychicznie chorych**

2.5 Przewidywana liczba osób przewlekle psychicznie chorych, które do 2025 r. wymagać będą opieki w domach pomocy społecznej – wg powiatów woj. opolskiego

Zgodnie z przyjętymi założeniami (średnioroczne tempo wzrostu liczby osób zaburzonych psychicznie), a także na podstawie liczby osób skierowanych i oczekujących na umieszczenie w DPS w 2010 r. (łącznie 80 osób) obliczono wymaganą liczbę nowych (dodatkowych) miejsc w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych do 2025 r. w woj. opolskim, w tym liczbę nowych miejsc w podziale na poszczególne powiaty województwa.

Tabela 7. Przewidywana do 2025 r. liczba osób przewlekle psychicznie chorych wymagających opieki w DPS w woj. opolskim

Powiat		Liczba osób skierowanych i oczekujących na umieszczenie w 2010 r.	Wymagana liczba nowych miejsc w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim w latach				
			2011	2012-2015	2016-2020	2021-2025	RAZEM w latach 2011-2025 *
1	brzeski	1	1	4	5	5	**15**
2	głubczycki	6	6	26	36	40	**108**
3	kędzierzyńsko-kozielski	11	11	48	67	75	**201**
4	kluczborski	5	5	21	30	34	**90**
5	krapkowicki	3	3	12	19	20	**54**
6	namysłowski	8	8	35	48	54	**145**
7	nyski	9	9	39	54	61	**163**
8	oleski	6	6	26	36	40	**108**
9	Opole Miasto	17	17	74	102	114	**307**
10	opolski	5	5	21	30	34	**90**
11	prudnicki	6	6	26	36	40	**108**
12	strzelecki	3	3	12	19	20	**54**
RAZEM		**80**	**80**	**344**	**482**	**537**	**1 443**

* wskazana liczba nowych miejsc w DPS w wyróżnionych kolumnach jest sumą liczby miejsc w tych latach

Wykres 3. Wymagana liczba nowych (dodatkowych) miejsc w domach pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w powiatach woj. opolskiego do 2025 r.

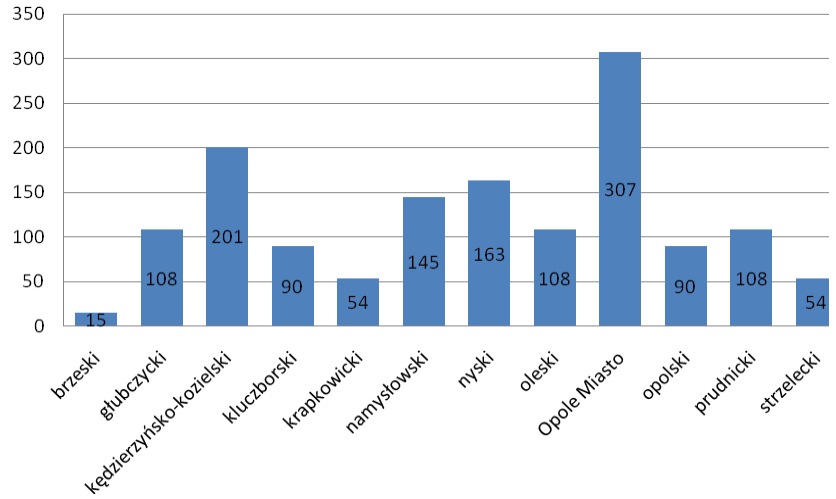

Tabela 8. Domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim – docelowa liczba placówek i miejsc w 2025 r.

POWIAT		Domy pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w woj. opolskim - stan obecny i prognozowany					
		Stan w 2011 r.		Dodatkowe miejsca do 2025 r.		Łączna - wymagana liczba miejsc do 2025 r.	
		Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
1	brzeski	0	0	1	15	**1**	**15**
2	głubczycki	1	631	1	108	**2**	**739**
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	0	2	201	**2**	**201**
4	kluczborski	0	0	1	90	**1**	**90**
5	krapkowicki	0	0	1	54	**1**	**54**
6	namysłowski	0	0	1	145	**1**	**145**
7	nyski	1	55	1	163	**2**	**218**
8	oleski	0	0	1	108	**1**	**108**
9	Opole Miasto	0	0	2	307	**2**	**307**
10	opolski	0	0	1	90	**1**	**90**
11	prudnicki	1	62	1	108	**2**	**170**
12	strzelecki	0	0	1	54	**1**	**54**
RAZEM		3	748	14	1 443	**17**	**2 191**

Do 2025 r. przewidywana liczba domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych winna wynosić 17, a liczba miejsc w tych placówkach – 2 191.

Oznacza to, że należy utworzyć 14 nowych DPS-ów dla przewlekle psychicznie chorych na 1 443 miejsca (stan aktualny to 3 DPS dla 748 miejsc).

W opinii dyrektorów i kierowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie w każdym powiatowym mieście woj. opolskiego winien powstać co najmniej jeden DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych.

Mapa 2. Docelowa liczba domów pomocy społecznej dla przewlekle psychicznie chorych i liczba miejsc w tych placówkach w 2025 r.

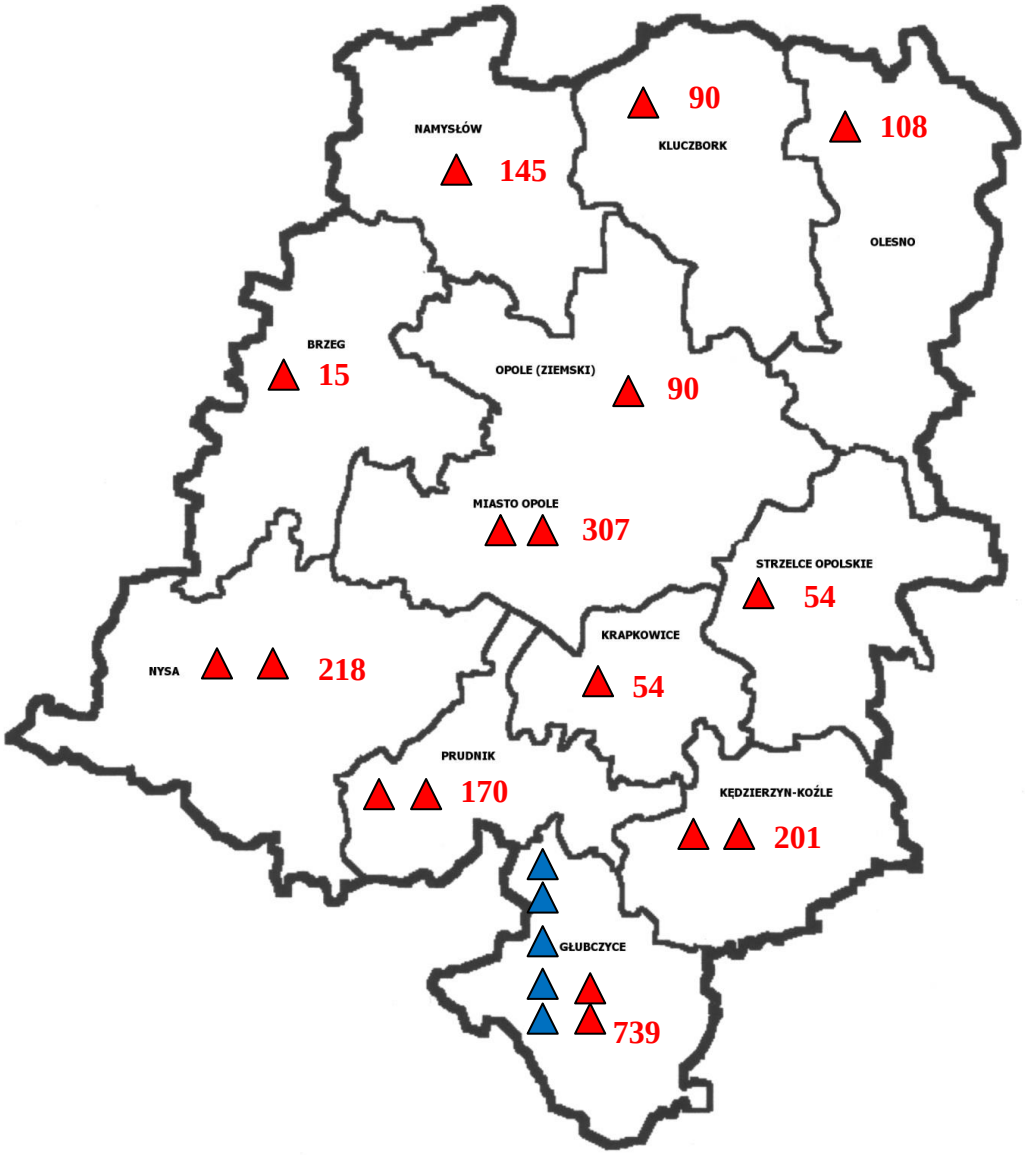

- DPS dla przewlekle psychicznie chorych wraz z docelową liczbą miejsc w tych placówkach
- Filia DPS w Klisinie dla przewlekle psychicznie chorych

Docelowa liczba placówek dla przewlekle psychicznie chorych w 2025 r. – 17 DPS na 2 191 miejsc.

3. Potrzeby w zakresie usług świadczonych przez środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim

3.1 Środowiskowe domy samopomocy w czerwcu 2011 r.

Środowiskowy Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

W czerwcu 2011 r. liczba środowiskowych domów samopomocy wynosi 11, w tym, 8 prowadzonych przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle), 1 przez powiat – oleski (Sowczyce) oraz 2 domy prowadzone przez podmioty niepubliczne na zlecenie gminy w Nysie i w Opole.

Łączna liczba miejsc w ŚDS-ach w woj. opolskim wynosi 521, w tym:

- 121 miejsc - dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- 314 miejsc - dla osób upośledzonych umysłowo;
- 86 miejsc - dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych.

W dniu 1 stycznia 2011 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9.12.2010 r. (Dz. U. Nr 238, poz.1586), określające sposób funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy, tryb kierowania i przyjmowania do domów, kwalifikacje osób świadczących usługi, standardy usług świadczonych przez domy, termin dostosowania domów do wymaganych standardów.

Domy, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na następujące typy:

- typ A - dla osób przewlekle psychicznie chorych;
- typ B - dla osób upośledzonych umysłowo;
- typ C - dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych.

Mapa 3. Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy woj. opolskie w czerwcu 2011 r. w podziale na typy

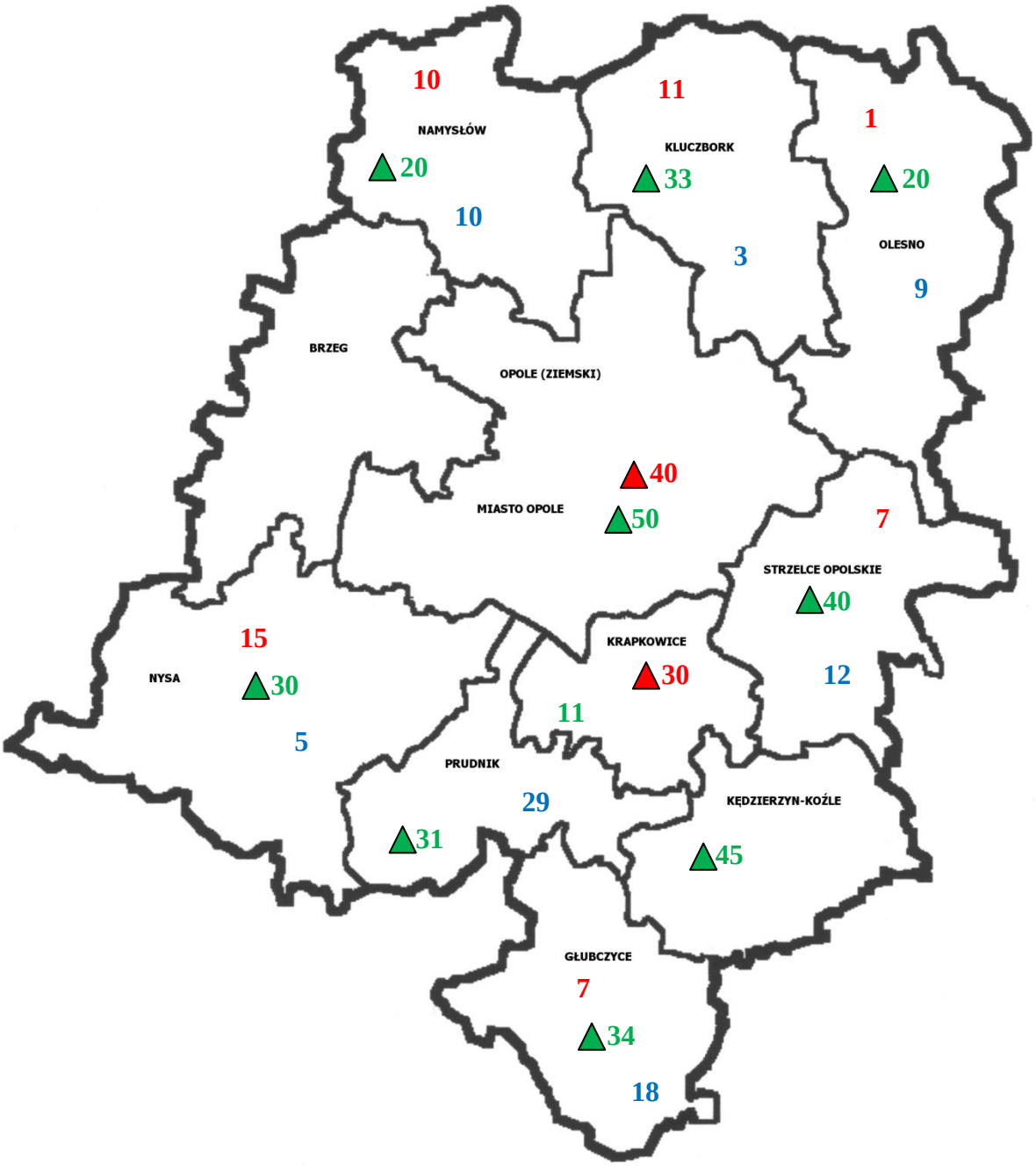

- Typu A – dla przewlekle psychicznie chorych
- Typu B – dla upośledzonych umysłowo
- Typu C – dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych

3.2 Liczba osób kierowanych do środowiskowych domów samopomocy w latach 2008-2011

Tabela 9. Liczba osób kierowanych do środowiskowych domów samopomocy dla zaburzonych psychicznie w woj. opolskim w latach 2008-2011

Powiat		Liczba osób skierowanych do ŚDS wg typu zaburzenia															
		przewlekle psychicznie chorzy				upośledzony umysłowo				inne zaburzenia czynności psychicznych				Razem			
		2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
1	brzeski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	głubczycki	8	9	9	10	31	23	34	21	19	16	19	19	58	48	62	50
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	0	0	3	12	1	45	3	3	15	0	17	15	16	45	23
4	kluczborski	11	9	13	10	26	25	33	22	3	3	4	1	40	37	50	33
5	krapkowicki	30	38	38	38	11	12	13	14	0	0	0	0	41	50	51	52
6	namysłowski	12	12	12	11	20	18	20	18	6	6	10	6	38	36	42	35
7	nyski	1	21	17	18	22	23	30	29	19	17	5	17	42	61	52	64
8	oleski	0	0	0	0	0	0	20	20	0	0	9	9	0	0	29	29
9	Opole Miasto	36	37	43	48	51	56	50	54	0	0	0	0	87	93	93	102
10	opolski	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	prudnicki	1	1	1	1	3	4	31	31	1	1	29	29	5	6	61	61
12	strzelecki	2	2	7	3	51	55	54	62	2	1	12	1	55	58	73	66
RAZEM		**101**	**129**	**140**	**142**	**227**	**217**	**330**	**274**	**53**	**59**	**88**	**99**	**381**	**405**	**558**	**515**

W 2010 r. do środowiskowych domów samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie skierowano ogółem 558 mieszkańców woj. opolskiego, z tego:

- ✓ 140 osób przewlekle psychicznie chorych,
- ✓ 330 osób upośledzonych umysłowo,
- ✓ 88 osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych.

W latach 2008-2010 liczba osób kierowanych do ŚDS dla zaburzonych psychicznie wzrosła z 381 osób w 2008 r. do 558 w 2010 r., tj. o 47% [11].

W 2010 r. prawie 60% (330 osób) kierowanych do ŚDS stanowiły osoby upośledzone umysłowo.

Na podstawie informacji dyrektorów i kierowników ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego i powiatowych centrów pomocy rodzinie, ustalono, że:

- ✓ aktualna liczba miejsc (521) w 11 środowiskowych domach samopomocy jest dalece niewystarczająca;
- ✓ <u>wymagana do 2015 r</u>. liczba miejsc w ŚDS dla zaburzonych psychicznie winna wynosić ogółem 1 569, a liczba placówek – 32 (w stosunku do obecnej liczby miejsc stanowi to ponad trzy-krotny wzrost potrzeb), w tym:
  - → w ŚDS typu A (dla przewlekle psychicznie chorych) – 573 miejsca,

[11] Liczba osób kierowanych corocznie jest nieco większa niż liczba miejsc (absencja osób korzystających pozwala na skierowanie innych osób).

→ w ŚDS typu B (dla upośledzonych umysłowo) – 496 miejsc,

→ w ŚDS typu C (dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych) – 500 miejsc.

Tabela 10. Aktualna i docelowa w 2015 r. liczba środowiskowych domów samopomocy oraz liczba miejsc w tych placówkach

POWIAT		Aktualna i wymagana do 2015 r. liczba ŚDS-ów oraz liczba w nich miejsc															
		Stan w 2010 r.								Stan w 2015 r.							
		typ A		typ B		typ C		Razem		typ A		typ B		typ C		Razem	
		Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
1	brzeski	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**	1	70	0	0	1	15	**2**	**85**
2	głubczycki	0	7	1	34	0	18	**1**	**59**	2	140	2	80	0	90	**4**	**310**
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	0	1	45	0	0	**1**	**45**	1	40	1	45	2	84	**4**	**169**
4	kluczborski	0	11	1	33	0	3	**1**	**47**	1	65	1	58	0	8	**2**	**131**
5	krapkowicki	1	30	0	11	0	0	**1**	**41**	2	53	1	31	0	15	**3**	**99**
6	namysłowski	0	10	1	20	0	10	**1**	**40**	1	13	1	22	0	10	**2**	**45**
7	nyski	0	15	1	30	0	5	**1**	**50**	1	77	1	91	2	87	**4**	**255**
8	oleski	0	1	1	20	0	9	**1**	**30**	1	10	0	20	1	45	**2**	**75**
9	Opole Miasto	1	40	1	50	0	0	**2**	**90**	1	43	1	50	1	30	**3**	**123**
10	opolski	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**	1	37	0	2	1	32	**2**	**71**
11	prudnicki	0	0	1	31	0	29	**1**	**60**	1	13	1	43	0	47	**2**	**103**
12	strzelecki	0	7	1	40	0	12	**1**	**59**	0	12	1	54	1	37	**2**	**103**
RAZEM		**2**	**121**	**9**	**314**	**0**	**86**	**11**	**521**	**13**	**573**	**10**	**496**	**9**	**500**	**32**	**1569**

3.3 Przewidywana liczba osób wymagających wsparcia w formie usług świadczonych w ŚDS-ach do 2025 r.

Na podstawie ustalonej (wymaganej do 2015 r.) liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy, a także w oparciu o wskaźnik *średniorocznego tempa wzrostu* liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, obliczono szacunkową liczbę osób, które w 2025 r. wymagać będą wsparcia w formie usług świadczonych w tych placówkach.

3.3.1 ŚDS-y typu A przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych

Zgodnie z przeprowadzonymi obliczeniami do 2025 r. liczba środowiskowych domów samopomocy dla osób przewlekle psychicznie chorych (typ A) winna wynosić 15 na 707 miejsc.

Wykres 4. Liczba miejsc w ŚDS-ach typu A – prognoza do 2025 r.

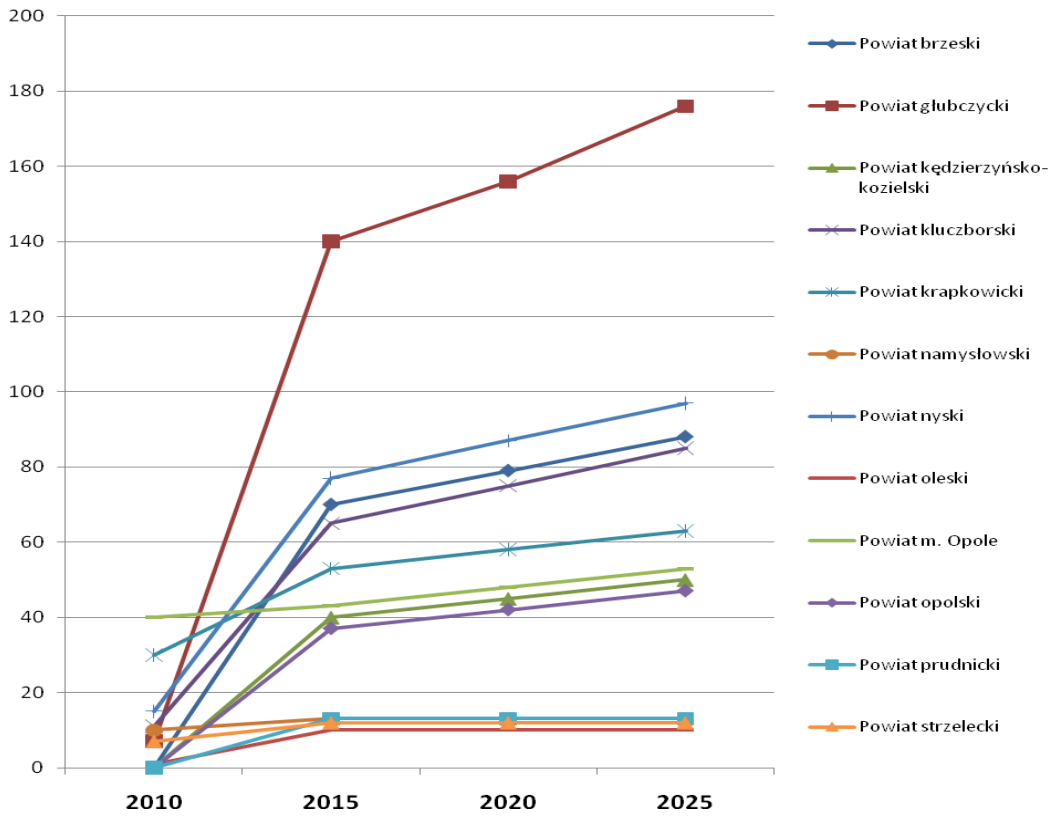

Tabela 11. Wymagana do 2025 r. liczba miejsc w ŚDS-ach typu A

Powiat		Wymagana liczba miejsc w ŚDS typu A liczba miejsc				Wymagana liczba placówek w 2025 r.*
		2010	2011-2015	2016-2020	2021-2025	
1	brzeski	0	70	79	**88**	**2**
2	głubczycki	7	140	156	**176**	**3**
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	40	45	**50**	**1**
4	kluczborski	11	65	75	**85**	**2**
5	krapkowicki	30	53	58	**63**	**2**
6	namysłowski	10	13	13	**13**	**0**
7	Nyski	15	77	87	**97**	**2**
8	Oleski	1	10	10	**10**	**0**
9	Opole Miasto	40	43	48	**53**	**1**
10	opolski	0	37	42	**47**	**1**
11	prudnicki	0	13	13	**13**	**1**
12	strzelecki	7	12	12	**12**	**0**
Razem		**121**	**573**	**638**	**707**	**15**

* wg rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9.12.2010 r. (Dz. U. Nr 238, poz.1586) liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy nie może być mniejsza niż 15 i większa niż 60.

3.3.2 ŚDS-y typu B przeznaczone dla osób upośledzonych umysłowo

Do 2025 r. liczba środowiskowych domów samopomocy dla osób upośledzonych umysłowo (typ B) winna wynosić 13, a liczba miejsc w tych placówkach 626 (2-krotnie więcej niż obecnie).

Wykres 5. Wymagana do 2025 r. liczba miejsc w ŚDS-ach typu B

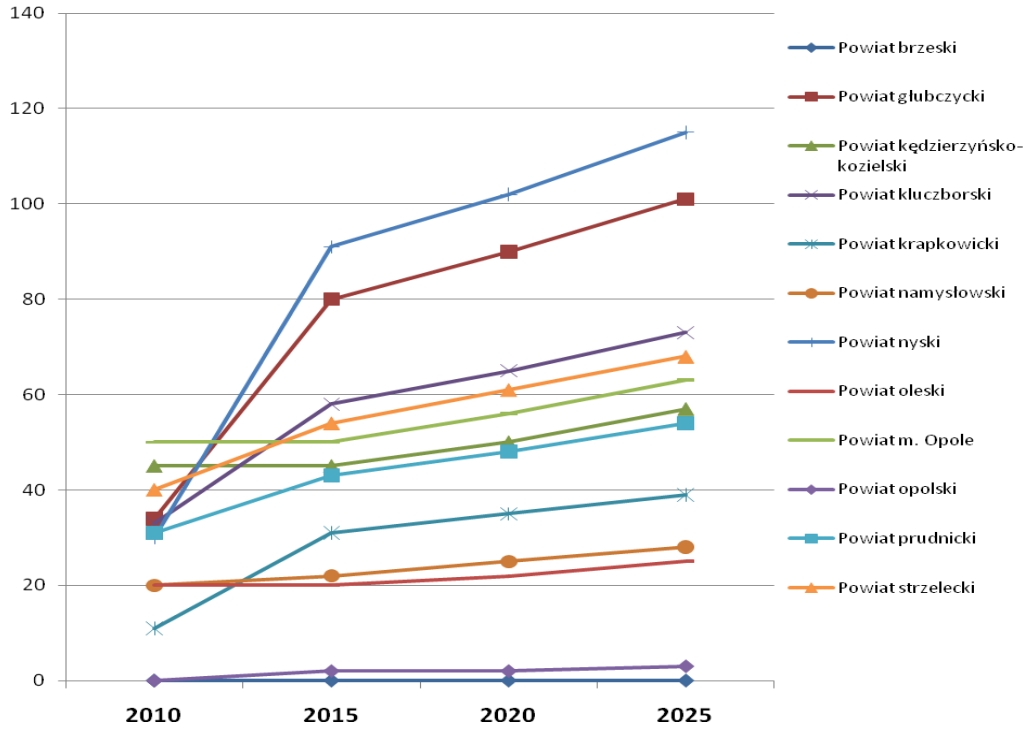

Tabela 12. Wymagana do 2025 r. liczba ŚDS-ów typu B oraz liczba miejsc w tych placówakch

Powiat		Wymagana liczba miejsc w ŚDS typu B liczba miejsc				Wymagana liczba placówek w 2025 r.
		2010	2011-2015	2016-2020	2021-2025	
1	brzeski	0	0	0	0	0
2	głubczycki	34	80	90	101	2
3	kędzierzyńsko-kozielski	45	45	50	57	1
4	kluczborski	33	58	65	73	2
5	krapkowicki	11	31	35	39	0
6	namysłowski	20	22	25	28	1
7	nyski	30	91	102	115	2
8	oleski	20	20	22	25	1
9	Opole Miasto	50	50	56	63	1
10	opolski	0	2	2	3	0
11	prudnicki	31	43	48	54	1
12	strzelecki	40	54	61	68	2
RAZEM		**314**	**496**	**556**	**626**	**13**

3.3.3 ŚDS-y typu C przeznaczone dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych

Wymagana do 2025 r. liczba środowiskowych domów samopomocy dla osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych (typ C) winna wynosić 13, a liczba miejsc w tych placówkach 631.

Wykres 6. Wymagana do 2025 r. liczba miejsc w ŚDS-ach typu C

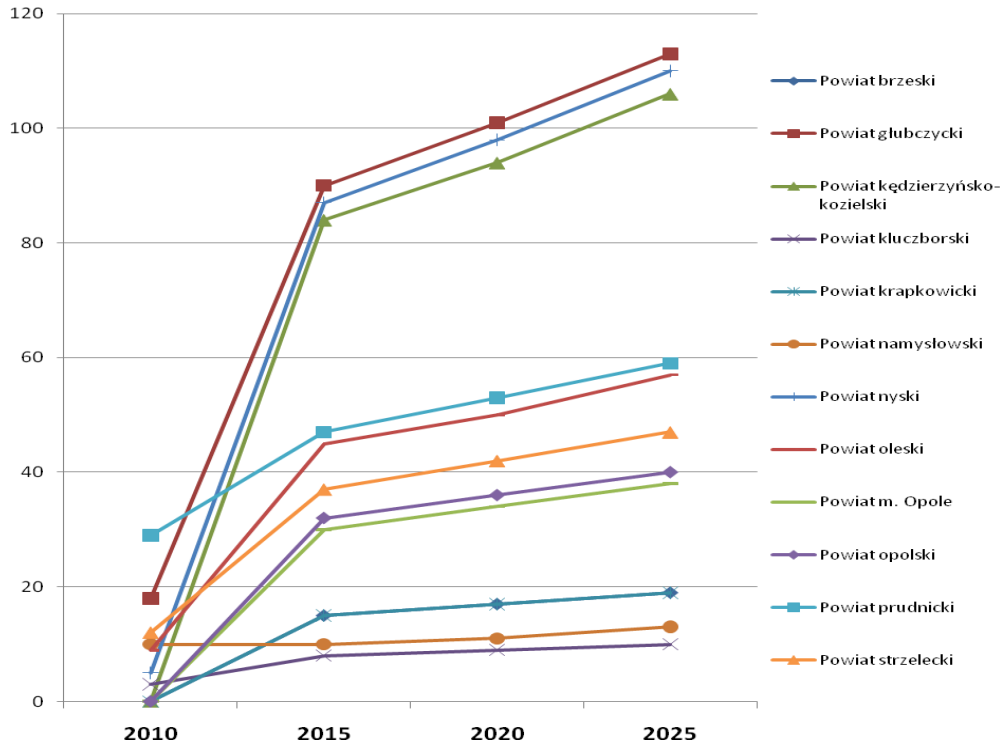

Tabela 13. Wymagana do 2025r. liczba ŚDS-ów typu C oraz liczba miejsc w tych placówkach

Powiat		Wymagana liczba miejsc w ŚDS typu C liczba miejsc				Wymagana liczba placówek w 2025 r.
		2010	2011-2015	2016-2020	2021-2025	
1	brzeski	0	15	17	19	1
2	głubczycki	18	90	101	113	2
3	kędzierzyńsko-kozielski	0	84	94	106	2
4	kluczborski	3	8	9	10	0
5	krapkowicki	0	15	17	19	1
6	namysłowski	10	10	11	13	0
7	nyski	5	87	98	110	2
8	oleski	9	45	50	57	1
9	Opole Miasto	0	30	34	38	1
10	opolski	0	32	36	40	1
11	prudnicki	29	47	53	59	1
12	strzelecki	12	37	42	47	1
RAZEM		**86**	**500**	**562**	**631**	**13**

3.3.4 ŚDS-y dla osób zaburzonych psychicznie w 2025 r. – przewidywana łączna liczba placówek typu A, B i C

Łączna, docelowa liczba środowiskowych domów samopomocy typu A, B i C winna do 2025 r. wynosić 41, a liczba miejsc w tych placówkach 1 964.

Wykres 7. Wymagana do 2025 r. liczba miejsc w ŚDS-ach – razem typy A, B i C

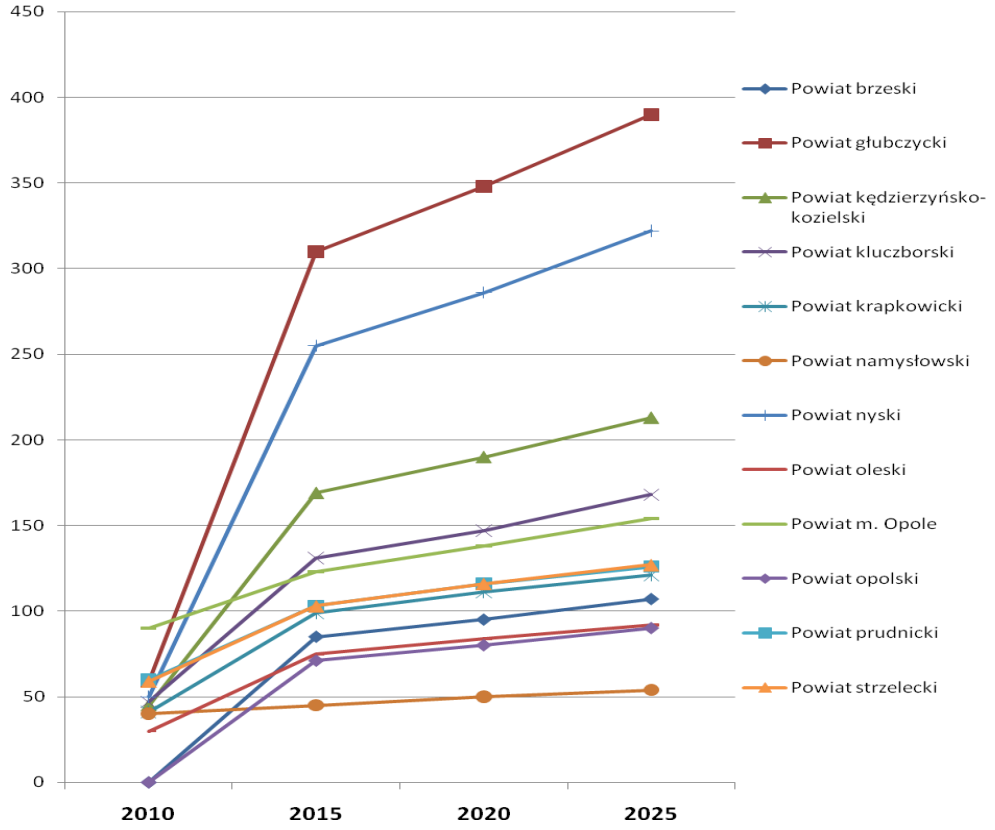

Tabela 14. Aktualna i docelowa w 2025 r. liczba miesjc i ŚDS-ów dla zaburzonych psychicznie (łącznie typy A, B, C)

POWIAT		Aktualna i wymagana do 2025 r. liczba ŚDS-ów w woj. opolskim – wszystkie typy			
		Stan w 2010 r.		Wymagana liczba w 2025 r.	
		liczba placówek	liczba miejsc	liczba placówek	liczba miejsc
1	brzeski	0	0	3	107
2	głubczycki	1	59	7	390
3	kędzierzyńsko-kozielski	1	45	4	213
4	kluczborski	1	47	4	168
5	krapkowicki	1	41	3	121
6	namysłowski	1	40	1	54
7	nyski	1	50	6	322
8	oleski	1	30	2	92
9	Opole miasto	2	90	3	154
10	opolski	0	0	2	90
11	prudnicki	1	60	3	126
12	strzelecki	1	59	3	127
RAZEM		**11**	**521**	**41**	**1 964**

Z przeprowadzonego badania wynika, że do 2025 r. należy utworzyć dodatkowo **30 ŚDS-y na dodatkową liczbę 1 443** miejsca, w tym:

→ 13 ŚDS-ów typu A na 586 miejsc,

→ 4 ŚDS-y typu B na 312 miejsc,

→ 13 ŚDS-ów typu C na 545 miejsc.

Tabela 15. Wymagana do 2025 r. liczba miejsc i ŚDS-ów dla zaburzonych psychicznie wg typów

POWIAT		Środowiskowe domy samopomocy, które należy utworzyć do 2025 r.							
		RAZEM		TYP A		TYP B		TYP C	
		Liczba placówek	**Liczba miejsc**	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
1	brzeski	3	107	2	88	0	0	1	19
2	głubczycki	6	331	3	169	1	67	2	95
3	kędzierzyńsko-kozielski	3	168	1	50	0	12	2	106
4	kluczborski	3	121	2	74	1	40	0	7
5	krapkowicki	2	80	1	33	0	28	1	19
6	namysłowski	0	14	0	3	0	8	0	3
7	nyski	5	272	2	82	1	85	2	105
8	oleski	1	62	0	9	0	5	1	48
9	Opole miasto	1	64	0	13	0	13	1	38
10	opolski	2	90	1	47	0	3	1	40
11	prudnicki	2	66	1	13	0	23	1	30
12	strzelecki	2	68	0	5	1	28	1	35
RAZEM		**30**	**1 443**	**13**	**586**	**4**	**312**	**13**	**545**

Mapa 4. Wymagana liczba ŚDŚ-ów typu A, B i C oraz liczba miejsc w woj. opolskim do 2025 r.

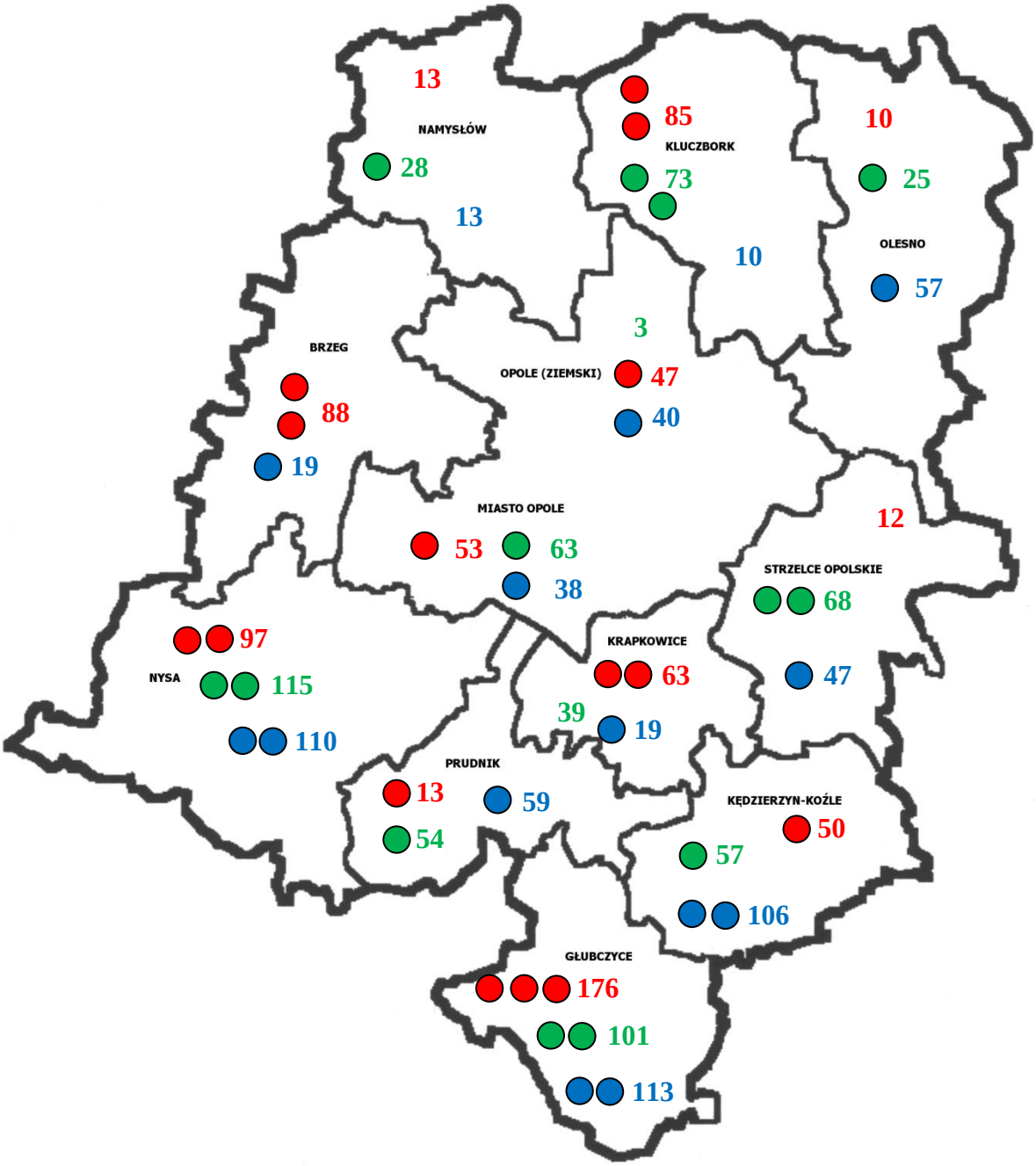

Typ A – 15 ŚDS-ów na 707
Typ B – 13 ŚDS-ów na 626
Typ C – 13 ŚDS-ów na 631

Docelowa liczba środowiskowych domów samopomocy w 2025 r. winna wynosić 41 na 1 964 miejsca.

4. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania jako element systemu wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie

W 2010 r. pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 282 osoby zaburzone psychicznie. Koszt tej pomocy wyniósł blisko 1 430 tys. zł.

Tabela 16. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w woj. opolskim w latach 2008-2010

Wyszczególnienie	Realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach			
	2008	2009	2010	wskaźnik wzrostu %
Liczba świadczeniobiorców	251	275	282	***112***
Koszt w zł	967 599	1 218 927	1 429 310	***148***

W latach 2008-2010 liczba osób zaburzonych psychicznie objętych tą formą pomocy systematycznie rosła - z 251 osób w 2008 r. do 282 w 2010 r., tj. o 12%. Koszt tych świadczeń w latach 2008-2010 wzrósł z 968 tys. zł do 1 430 tys. zł (o 48%).

Tabela 17. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2010 r.

POWIAT		Realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych wg powiatów woj. opolskiego w 2010 r.		Wskaźnik liczby osób na 100 tys. ludności %
		Liczba osób objętych usługami	Koszt w zł	
1	brzeski	50	220 707	***54,3***
2	głubczycki	10	53 070	***20,4***
3	kędzierzyńsko-kozielski	55	186 162	***55,1***
4	kluczborski	6	8 990	***8,7***
5	krapkowicki	11	23 993	***16,5***
6	namysłowski	14	98 134	***31,9***
7	nyski	28	138 160	***19,6***
8	oleski	9	56 322	***13,4***
9	Opole miasto	36	241 999	***28,6***
10	opolski	2	17 762	***1,5***
11	prudnicki	46	324 841	***78,6***
12	strzelecki	15	59 170	***19,0***
RAZEM		**282**	**1 429 310**	***27,4***

Średni wskaźnik liczby osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (na każde 100 tys. ludności) wynosi 27,4 i największy jest w powiatach:

- ✓ prudnickim – 78,6;
- ✓ kędzierzyńskim – 55,1;
- ✓ brzeskim – 54,3.

Mimo to – w opinii kierowników ośrodków pomocy społecznej zakres tej pomocy jest nadal niewystarczający. Respondenci podkreślili, że zwiększenie zakresu stosowania specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania chorych jest najważniejszą zmianą, jaką należy wprowadzić, aby usprawnić system wsparcia osób wykazujących zaburzenia psychiczne.

5. Wnioski

5.1 System wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w woj. opolskim obejmuje obecnie trzy główne elementy:

- ✓ infrastrukturę domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, tj. 3 domy pomocy społecznej oraz 5 filii. Woj. opolskie zajmuje czwarte miejsce w kraju pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej tego typu na 100 tys. mieszkańców;
- ✓ infrastrukturę środowiskowych domów samopomocy, tj. 11 placówek na 521 miejsc. Woj. opolskie zajmuje 6 miejsce w kraju pod względem liczby miejsc (50,7) w tych placówkach na 100 tys. mieszkańców;
- ✓ świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób zaburzonych psychicznie (na każde 100 tys. mieszkańców przypada prawie 28 osób zaburzonych psychicznie objętych tą formą wsparcia – jest to 9 pozycja wśród 16 województw kraju).

Tabela 18. Liczba miejsc w DPS i ŚDS oraz osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w Polsce i woj. opolskim w 2010 r.

Wyszczególnienie	System wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie w 2010 r. - Polska i woj. opolskie		
	Liczba świadczeniobiorców		
	Polska ogółem	woj. opolskie	pozycja wśród 16 województw
Liczba miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych ogółem	20 449	748	**4**
wskaźnik na 100 tys. ludności	*53,5*	*72,7*	
Liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie	14 588	521	**6**
wskaźnik na 100 tys. ludności	*38,2*	*50,7*	
Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla zaburzonych psychicznie	10 138	282	**9**
wskaźnik na 100 tys. ludności	*26,5*	*27,4*	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

5.2 Z przeprowadzonej analizy wynika, że potrzeby dotyczące pomocy stacjonarnej są obecnie zaspokojone – brak osób przewlekle psychicznie chorych oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej. Placówki te posiadają wymagamy standard w zakresie prowadzonych usług (posiadają bezterminowe zezwolenie Wojewody Opolskiego na prowadzenie) oraz systematycznie wzrasta w nich liczba miejsc. Natomiast zbyt mało jest miejsc w środowiskowych domach samopomocy oraz specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych dla osób zaburzonych psychicznie w gminie (niski w stosunku do potrzeb stopień zaspokojenia);

5.3 Ważnym zagadnieniem wymagającym szczegółowej analizy jest procedura kierowania i umieszczania osób przewlekle psychicznie chorych w domach pomocy społecznej. Po pierwsze, decyzje o skierowaniu i umieszczeniu wydają rożne organy (gmina i powiat) i od poziomu współpracy tych dwóch samorządów zależy skuteczność działań w tym zakresie. Po drugie, decyzje o skierowaniu do DPS wydawane na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego mają „pierwszeństwo” przed pozostałymi decyzjami (co wpływa na

wydłużanie się kolejki osób oczekujących). Po trzecie, o liczbie osób kierowanych i umieszczanych w znacznym stopniu decydują aktualnie występujące warunki formalno-prawne;

5.4 Aktualna liczba osób kierowanych do środowiskowych domów samopomocy jest wynikiem możliwości organizacyjnych systemu pomocy społecznej w woj. opolskim. Ośrodki pomocy społecznej wydają tyle decyzji kierujących, ile jest dostępnych miejsc;

5.5 Liczba osób kierowanych przez ośrodki pomocy społecznej do ŚDS-ów jest większa w powiatach, gdzie występują takie placówki, a mniejsza w tych, gdzie brakuje takich instytucji. Im większa odległość od ŚDS, tym mniejsze zainteresowanie tą formą pomocy (pracowników socjalnych, rodzin opiekujących się osobami zaburzonymi psychicznie);

5.6 Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w większości przeznaczone są dla osób dorosłych, a jedyny ŚDS świadczący usługi dla dzieci znajduje się w Sowczycach (powiat oleski). Zatem koniecznym jest tworzenie przede wszystkim placówek dla dzieci i młodzieży, a także dla osób starszych (pow. 65 lat życia);

5.7 W 2011 r. zaobserwowano spadek zainteresowania usługami świadczonymi przez środowiskowe domy samopomocy, co jest związane z wprowadzeniem zasady częściowej odpłatności za pobyt osób korzystających. Z informacji uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej wynika, że w wyniku wprowadzenia takiej odpłatności duża grupa osób zaburzonych psychicznie i ich rodzin zrezygnowała z usług świadczonych w tych placówkach;

5.8 Poważnym problemem zgłaszanym przez służby społeczne jest niechęć dużej części rodzin opiekujących się osobami zaburzonymi psychicznie do korzystania z pomocy ŚDS, „bo jest to instytucja pomocy społecznej” (najczęściej są to rodziny osób upośledzonych umysłowo);

5.9 Ponadto, z opinii dyrektorów i kierowników ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że:

- wraz ze zwiększeniem liczby ŚDS konieczne jest poszerzenie zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób zaburzonych psychicznie oraz usług opiekuńczych dla opiekunów tych osób.

Obecnie te formy wsparcia stosuje się oddzielnie, co wynika z wysokich kosztów tych form pomocy (jeśli ktoś korzysta z usług świadczonych w ŚDS to rzadko otrzymuje wsparcie w formie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania);

- występuje pilna potrzeba stworzenie ośrodków wsparcia dla osób chorych na Alzheimera (ŚDS-ów lub dziennych domów pobytu), a zwłaszcza specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, ponieważ dużym problemem dla opiekunów tych osób jest przygotowanie ich do podróży i dojazd do placówki;
- istnieje konieczność promocji środowiskowych domów samopomocy i organizacji szkoleń dla zatrudnionych w nich pracowników, a także prowadzenia działań edukacyjnych wśród służb medycznych i pracowników socjalnych. Dotychczasowe obserwacje dowodzą, że w małych miejscowościach potrzeby w zakresie usług świadczonych przez ŚDS-y są minimalne, co może być wynikiem małej dostępności usług medycznych o tym charakterze, a także braku świadomości rodziny i najbliższego otoczenia o możliwości zapewnienia wsparcia osobom zaburzonych psychicznie;
- potrzeby w zakresie wsparcia społecznego dla osób zaburzonych psychicznie winny być monitorowane (podobne badania należy prowadzić w odstępach kilkuletnich w oparciu o bardziej szczegółowe dane dotyczące wskaźników zachorowalności na zaburzenia psychiczne);

5.10 Potrzeby dotyczące pomocy stacjonarnej (liczba osób corocznie kierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych) mogą być w niektórych przypadkach ograniczone z następujących powodów:

- część miejscowości woj. opolskiego (zwłaszcza małe) ma ograniczony dostęp do świadczeń medycznych (niewłaściwe rozpoznanie zburzeń psychicznych i ograniczenie działań profilaktycznych);
- zbyt drogi koszt pobytu osób psychicznie chorych w domach pomocy społecznej, którego znaczną część pokrywa Gmina, powoduje, że decyzja o skierowaniu osoby do DPS jest

ostatecznością i następuje po wykorzystania wszystkich innych możliwości zapewnienia opieki i wsparcia osobie zaburzonej psychicznie w miejscu zamieszkania (specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc rodziny i najbliższego otoczenia). W 2010 r. gminy woj. opolskiego sfinansowały pobyt swoich mieszkańców we wszystkich DPS-ach na łączną kwotę 16,1 mln zł (ponad 40% więcej niż w 2009 r.), co stanowiło drugą pozycję w wydatkach budżetu samorządu gminnego na pomoc społeczną;

5.11 Występują trudności w skutecznym zapewnieniu osobom zaburzonym psychicznie właściwej pomocy i opieki (występują przypadki braku zgody osoby psychicznie chorej lub jego opiekuna prawnego na umieszczenie w DPS, a także zgody na przeprowadzenia wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania);

5.12 Świadczenie specjalistycznych usług dla osób przewlekle psychicznie chorych w placówkach instytucjonalnych i w miejscu zamieszkania będzie stanowić dla pomocy społecznej coraz większy problem, wynikający głównie ze wzrastającej liczby osób wymagających tego rodzaju pomocy. Skuteczne wsparcie tych osób – nawet przy aktywnym udziale rodziny i najbliższego otoczenia, jest obecnie jednym z najtrudniejszych zadań pomocy społecznej.

Opracowali:
Aleksandra Walas i Adam Kijak;
Obserwatorium Integracji Społecznej
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu
Opole, czerwiec 2011 r.